

DÜNYÄ TÄZELIKLERİ

gysga setirlerde

► **IQ testinde öne saýlandı.** Beýik Britaniýä Kent grafligyndan 13 ýaşlı Sofija Kot Arkuri IQ testinde 162 bol toplaşdı. Bu san kâmililik ýaşına iň ýokary netije bolup, Albert Eýnsteiniň we Siwien Hokinginjň görkezijisinden hem ýokary hasaplanıryar.

► **Zenanaryň eşidisi ýiti.** Beýik Britaniýä alymlar zenanaryň eşidisiňin erkekleriňka garanyryda, iki desibel gitidigi anykladylar. Munuň üçin alymlar dünjänin 13 sebitinde ýaşaýan 450 adamda eşidis barlaglaryny geçirildiler. Barlaglarda zenanaryň erkeklerden seslere has giti duýgurdygы ýüze çykardylar.

► **25 sagatlap çykyş etdi.** ABŞ-nyň Nýujersi ştatından demokrat senator Kori Baker taýhakty iň uzak dowam eden çykyş rekordy tâzelendi. Çykyş 25 sagat dowam edip, ol ýeke gezek hem ditz epmân gepled. Ol 67 ýyl mundan öñ Günorta Karolinadan senator Strom Termondyň gojan rekordyndan 50 minut köp gürledi.

► **Uçarmansyz aerotaksiler ulanylар.** Hytaý uçarmansyz uçğan taksiňler tâjirlik makşatly ulanylusuna resmi taýdan rugsat beren ikinji ýurt boludy. «EHang EH216-S» atly dron ýolunu kesgitlejär, na-wigasiýanyň ýüpjen edýär hem-de awtomatik düzgüne uçış we gunuşy amala aşyryar. Iki orunlyk ulag 25 minut uçup bilýär.

► **Iň çylşyrymly goşar sagady.** Şweýsariýanyň «Vacheron Constantin» kompaniyasy öz taryhynda iň çylşyrymly sagadyň ýasady. Mehânimiz 1521 bolkeleden ybarat. Bu sagady işläp taýýarlamaq üçin 8 ýyl gerek boldy. Sagadyň korpusy 18 karatlyk ak altýndan ýasalyp, 200-den gowrak gynnatty daş bilen bezelipdir.

► **Sakura agajı gülledi.** Hytaýy Guýçzhou welaýatynadaky «Pinba» botanika bagynda ýárum million dûlü sakura agajı gülledi. Açıq gulgûn gullere bürénip oturan baglary synlamak üçin syúhatçular ýýngandır. Olar güléri diň owdan däl, eýsem, tásin ýsyňgi hem bârdygyny aýdýrarlar. Mejdýan 800 gektary eýelejän «Pinba» dünýäde iň uly sakura bagydr.

► **Iň beýik awtoulag köprüsi.** Hytaýda tâze awtoulag köprüsinin gurlyşagy tamamlandı. Köprü deňiz derejesinden 625 metr belentlige yetip, uzynlygy 3 kilometre golaý. Dünjäde iň beýik awtoulag köprüsi dijen ada dalaşgärlük edýän köpři Beýpan derýasynyň üstünden kesis geçgär. Köpriniň açılışy iň aýynda mejileşdirilýär.

► **10 müň 1 gezek turnik çekdi.** Amerikalı Truell Hejns 24 sagadyň dowamında 10 müň 1 gezek turnikden özünü çekip, öñki rekordyny täzeledi. Ginnesiň rekordlar kitabynyň saýtynda harab berilmegine görär, ol ikinji gezek iki ýyl mundan öñ, bir günde 8 müň 100 gezek turnikden özünü çekip rekord gojraly.

► **Şwarseneger baýlaryň sanawýnda.** «Forbes» žurnaly dünjänin iň baý adamlarynyň 2025-nji ýýldyň sanawyny çap etdi. Oňa ikinji gezek Golliwud aktýry Arnold Şwarseneger girdi. 77 ýaşy aktýrygы emlägi 1,1 milliard dollar. Neşirin sanawýnda 288 sany taze miliarder bar, olaryň umumy sany bolsa 3 münden geçýär.

► **«Vanguard 1»-i Yere getirmekçi.** Amerikan hünârmenleri orbitada iň köne emeli hemra «Vanguard 1»-i Yere ýuzna getirmek mejilşamasyny teklip etdi. 67 ýyl mundan ozal ugurulan enjam kosmosda uzak wagtlap bolandan soñ örwenmek üçin we kosmos eýjämynň özbölüşly eksponaty hökmünde saklap galmak isleýärler.

TARYHDA ŞU GÜN

1964-nji ýylýn 11-nji aprelinde Moskwa Geor-giy Danilevianý reżissörynyň döredilen «Men Moskwaný köcelerinden ýoreýärin» filminin premýerasы bolýar. Film ikinji gezek Moskwaný «Ros-siya» kinoteatrında görkezilýär. Çylan ýylýnda 20 milliondan gowrak tomaşacynyň ünsüni ýüze çeken film «60-njy ýyllaryň ýaşlarynyň senasy» diýlip baha berilýär.

ÝB Merkezi Aziýa ýurtlaryna maya goýar

► **3-4-nji aprelde Samarkantda geçirilen sammitde Yewropa Bilelesiği we Merkezi Aziýa ýurtlarynyň başısi strategik hyzmatdaşlygy gineitmek we ösdürmek baradaky isleglerini mälim etdiler.**

Özbegistanyň Samarkant şäherinde iki gün dowam eden sammitte barşynda Yewropa Bilelesiği Merkezi Aziýa ýurtlary bilen tâze strategik hyzmatdaşlygyň mälim etdi. Sammitte Yewropa Geňesiňiň başılgы Antonio Koşa, Yewropa Komissiyasynyň başılgы Ursula fon der Lýayen, Gazagystanyň, Gyrgyzystanyň, Täjigidystanyň, Türkmenistanyň we Özbegistanyň Prezidentleri gataşdylar.

Bu duşşuk Yewropa Bilelesiği bilen Merkezi Aziýaň köptaraplyn forumlaryndan özara hyzmatdaşlygyň goşanty, parahatçylary we global terti-pdüzungü bolan umumy ýgrarlylygyny göýçelendirýä - diýip, Antonio Koşa köptaraplaýyn hyzmatdaşlygyň möhümüdigiň belledi. Koşa umumy howpsuzlyk meselelerine ünsi çekdi hem-de köp sanly howplara, husu-

sanda Merkezi Aziýa we Yewropa aralaşyp biljek terrocrylyga, ekstremlizme we neşe serşidelerini bikanun dolynysyna ünsi çekdi.

- Siziň stratejik pozisiýaýyz global sówda ýollaryny we maya ýouymalary kalmalary acyp biler. Bu tâze maya ýouymalary siziz özygytarlylygifyzy we ykdysadyýmohümüdigiň belledi. Koşa umumy howpsuzlyk meselelerine ünsi çekdi hem-de köp sanly howplara, husu-

başlygy Ursula fon der Lýayen belledi.

Ursula fon der Lýayen Yewropa Bilelesiğinin Merkezi Aziýa ýurtlary üçin bahasy 12 milliard ýewro bolan maya ýouyma bukjasyňy taýýaranlandyryny habar berdi. Ulag pudugdaytaqlary taslaqlary maliyelesdirmek üçin 3 milliard ýewro bölünip berler. Möhüm çig mal bilen baglanasylyk taslaqlara 2,5 milliard ýewro maya ýouymalyna garaşylýar. Suw atïyaçylary, enerjya we howa

taslamalaryna 6,4 milliard ýewro sarp ediler. 100 million ýewro emeli hemra internetini ösdürmäge goýberiler.

Arasça enerjya we seýrek metallara elyeteriller, 2050-nji ýyla çenli howa goýberilýän zýanly gazlary azaltmak we stratejik pudaklarda özbekdäklygyny berkitem Yewropa Bilelesiği üçin möhümüd. Merkezi Aziýada dünjädäki marganes magdanyşyň 38%, hromyň 30,07%, gurşuny 20%, sinkiň 12,6% we titanıny 8,7% möçberinde uly yataklary bar.

- Bu çig mal atïyaçylary geljekti dünjä ýekydystyjetiniň önenidir. Yone şol bir wagtyň özünde bar global oýuncylar üçinem özine çekiji zat. Olaryň kabiri diňe gazypl almak biles gyzklynyar. Yone Yewropanyň başga bir tekli bar. Biz ýerli senagaty ösdürmekde hyzmatdaşlaşyryz bolmak isleyäris. Göşulan baha ýerli bolmaly - diýip, Ursula fon der Lýayen belledi.

Sammitte gataşylyalar goşmaça maya ýouymalaryny çekmek maksady bilen şu ýylýy ahyrynda forum geçirmeke barada ylaşsylarla hem her iki ýıldan bir gezek şuna meñez sammiti geçirmeke pikiř hem goldanydy.

SAÝLAW KAMPANIÝASY BASLADY

► **4-nji maýda rumyniýaly saýlawçular alty aýyň içinde ikinji gezek Prezident saýlamak üçin saýlawlara gataşarlar.** Jemgyetçilik pikir soralysyklarynda aşa sağça dalaşgär Jorje Simion önde barýar. Yurtda 18 million 900 münden gowrak raýatlyşy ses berlämäge hukugy bar. Döwlet Baştutany wezipesine dalaş-

edýän 11 dalaşgär bar. Olaryň dördüsü garaşyz. Yurtda geçirilen pikir soralysyklaryla góra, «Rumynlaryň aýzıbırılıgi üçin bileşikten» dalaşgär Jorje Simionyň ikinji tapgryda çukmak üçin uly mümkinligi bar. Beýleki dalaşgärlar hem ikinji tapgryda orun almak üçin görseýär.

Sağyaşatçy Kelin Jorjekuny dalaşgärligi Rumyniýanyň Merkezi saýlaw býurosy tarapyndan ret edilenden soñ Jorje Simion prezidentlik bâşleşiginiň ýatyrup, bu kararýy saýlaw prosesiniň doğrulugyny we kanunlygyny ýüpjen etmek üçin kabul edilendigiňi belläpdi. Yurtda Prezident saýlawlary her 4 ýylдан geçirilýär.

Rumyniýa Gûnorta-Günbatar Yewropa döwleti bolup, 19 million 511 müň töwerekli italyar bar. Paqtalqy Buahrest. Yurduň 42 dolañdryşyklär bigili bolup, gûnorta-gündogaryny Gara deňzi ýywýjar. Ukraina, Moldova, Wengrija, Serbiya we Bolgarija bilen araçkälesyňär. Yurt öz garaşszyllygyny 1877-nji ýulyň 21-nji maýunda jar edýär.

AZIÝANYŇ YKDYSADYÝETI ÖSER

► **Aziýanyň ykdysadýyeti 2025-nji ýylla 4,5% öser we satyn alyş kuwwatynyň deňligi boýunça global jemi içeriği önumiň paýy 48,6 görterme ýeter. Bu barada Aziýa üçin Boao**

forumynyň hasabatynda bellenilýär. Çaklamalara góra, Hytaý, Hindistan, Wýetnam, Mongoliya, Kamboja we Indoneziya ýaly ýurtlary 5 görterimden gowrak ykdysadýyeti bilen ýokary depginliksyaklar.

Şeýle hem hasabatda Aziýanyň ykdysadýyetlerine daşary ýurt maya ýouymalarynyň dünjädäki umumy mukdarynyň 60 görteriminiň düşüyändigi bellenilýär. Maýadarlar üçin iň özüne çekili ýerler Hytaý we Gûnorta-Gündogar Aziýa ýurtlarynyň birleşiginiň (ASEAN) ýurtlary bolup

galýar. Mundan başga-da, bu sebit ylvania barlaglar, işläp taýýarlamalar maya ýouymalar hem-de patent arzalarynyň sany boýunça öndebeharyydy.

Aziýada ykdysadý integrasiýanyň sówda şertnamalary arkaly çuňlaşyndygly bellenip, olaryň arasynda ählitaraplaýyn sebitileyň ykdysadýlyk, ýuwas ummany hyzmatdaşlyk, we sanly ykdysadýyet boýunça hyzmatdaşlyk şertnamasy bar.

- Sôwda pâşgelçilikleriniň aradan aýrylmagy we maya ýouym hyzmatdaşlygynyň giňeldilmegi hem integrasiýa prosesini çaltandyryär - diýip, Pekiniň Sosial yýımlar akademiyasyň yımı işgäri Wan Pen aytýdy.

Hasabata laýyklykda, Hytaý Aziýa-Yuwas umman sebitinde sówdanyň durnuktylygyny ýüpjen edýän global gümmykkylar zynjyrynda möhüm orny eýeleýär. Yurduň sanly ykdysadýyetiniň okguniň össi, elektron sówda-da we ýikjam tölegerde öndebeharyylyk, şeýle hem Hytaý ykdysadýyetiniň aýçkylygyny ýokary derejesi sebit hyzmatdaşlygyny we ykdysadý ösüş üçin tâze mümkinlikler doredýär.

Hytaýly alymlaryň teklibi

► **Hytaýly alymlary topary Tibetin daglyk ýerlerini tâze möhüm oba hojalyk sebitini öwrümege tekli edýärler.** Alymlar topary adaty ekerançyllyk ýerlerini ýaramaş tâsir ediň biljek howanyň çalt üýtgeýändigi belleýärler.

Pekindäki Milli howa merkezinin (NCC) hünârmenleri Amazoniýanyň tropik tokaýalarynyň ýítip gitmegi, Atlantik ummanynyň akmalarynyň bozulmagy we polýar batgalkalarynyň eremegi ýaly, ählumurly howadaky ýütygelerler ýäkyn onýlykkylarda dünjänin oba hojalygynyň önmüçligini durnuktylysaýlyr biljekidigi duýdurduýlar. Sonuç uñem hem, Tibetde dag belentliklerden ekerançyllyk howa hadysalaryna çenli Yere hem-de ekerançyllyk ýerlerini ýaramaş tâsir ediň biljek howanyň çalt üýtgeýändigi belleýärler.

Ma Lissýuan «Tibet platosynyň oba hojalygyny ösürmek için teklip etti. Ma Lissýuan belleyär. Şeýle hem ol Tibetiň daglyk ýerlerini Hytaýy we Aziýanyň ekologik howpsuzlygyny goramakda möhüm ähmiyete eyedigini, şeýle hem bioldürlüligi gorap saklamak üçin möhüm sebitidigi aytýdy.

Ma Lissýuan «Tibet platosynyň oba hojalygyny ösürmek için teklip etti. Ma Lissýuan belleyär. Şeýle hem ol Tibetiň daglyk ýerlerini Hytaýy we Aziýanyň ekologik howpsuzlygyny goramakda möhüm ähmiyete eyedigini, şeýle hem bioldürlüligi gorap saklamak üçin möhüm sebitidigi aytýdy.

Hytaýy Meteorologiya müdürliğini ýanyańda hereket edýän Milli howa merkezi ýurduň howa ugurdan barlaglar we gözegçilik boýunça öndebeharyy edarasydyr.

«Howanyň üýtgemegi defizit derejesiniň görüp-eşidilik Yagdaýda ýokarylmagyndan başlap, adatdan

Prezident saýlawlary geçirirler

► **3-nji iýunda Koreja Respublikasynda nobatdan daşary Prezident saýlawlary geçirirler.** Bu barada «Yonhap» habarlar gullugy hökümét çeşmelere salgylanyp habar berdi. Şeýteliklide, Koreja Respublikasynda wezipesinden çekilen Prezident Yun Sok Yoluň mirasduşerini kesgillemek üçin tâze Prezident saýlawlary geçirilýär.

Yatlanyp geçirilen senenin Prezident wezipesiniň ýerinde yeterýän Premýer-ministr Han Dok Sunuň olbaşyçaşylygynynda Ministrler Kabinetiniň maslahatında tassyklanmagyna garaşylýär. Konstitusiya kazyjetiniň kararyndan soñ, ýurt 60 günüň içinde möhletinden öñ Prezident

saýlawlaryny geçirmeli. Eger-de sene tas-syklansa, dalaşgärlar 11-nji maýdan gjış galman arzalaryny tabşurmaly we saýlaw kampaniýasy 12-nji maýda başlar. Tâze Prezident 3-nji iýunda geçirilek saýlawlardan soñ wezipesine giriser.

► **Irland pasporty öndeligi eýeledi**

► **«Nomad Capitalist» konsalting kompaniyası tarapyndan düzülen ýullyk pasport indeksinde Irlandıja biriniň orunda durğar. Barlaglara góra, İrlandıyalary 2025-nji ýilda daşary úrda syýahat etmek, işlemeke we ýaşamak üçin uly mümkinçiliklere eýe.**

Reiting dünjänin 199 úrduñy pasportlaryna bâs ölçeg boýunça bâha berjär: wizasız giriş, salgylar syýasaty, global düşünje, ikinji raýatlygylar almak mümkinligi we şahsy erkinlikleriň derejesi. İrlandıja ikinji gezek halkara abraýy, özüne çekiji salgylar ulgamy we raýatlygylar çeýe düzgünleri sebäpli biriniň orny eýeledi.

► **İl oňat 5 pasportda Şweýsariýa, Gresiýa, Portugalıja we Malta hem bar. İlkin 10 orundan dokuzusyny Yewropa ýurtlary eýeledi, 2023-nji ýyla reýtingde öndebearyjy bolan BAE 10-njy gere geçdi.**

Milli puluň tâze nyşany hödürلendi

► **Birleşen Arap Emirlikleriniň Merkezi banky milli pulu - emirliğin dirheminiň tâze nyşanyň hem-de onuň sanly nusgasyny tânyşdyryd. Bu barada «Sada El-Balad» neşirihabar berdi.**

► **Nyşan walýutanyň iňlis dilinde aňladylmagyndan gelip çykýan harplar dan we maliye ulgamyň durnukly**

iygyny alamatiandyryran iki sany kese çzyklydan ybaratdyr. Sanly

SÖÝGINIŇ WE AŞYKLARYŇ ŞÄHERİ

Taryhyň, sungatyr, binagärligiň we duúgularnyň birleşgän şäheri hasaplanýan Pariž dünjäde «Söýgi şäheri» ady bilen tanalýar. Romantikaný paýtagty, jübütleriň arzuw edjän ýeri bolan Pariž şäheri syýahatçylıq babatda öñdeligi egelejär. Pariž şäherine söýgi şäheri dijmeklik Eýfel diňiniň öñünde surata düşmek ýa-da Sena derjasyşynň úakasında gezelenc etmek bilen çäklenmän, eýsem, tarhy, medeni gatnasyklar bilen hem baglanysyklardır.

Pariž XVIII-XIX asyrılarda sungatyr, edebiýatyň we aýdym-sazýy merkezine öwrülyär. Romantikaný dörän ýeri hasaplanýan bu şäherde söýgi temasyndan köp sanly goşgular úazlydpdyr, surat eserleri döredilip, bïrnâce aýdym-sazlar köpçülige úaýradlydpdyr. Esasan hem, fransuz edebiýatyndan söýgi we hyjuw biri-biri bilen baglanysyklardır, şäheriň köçerlerini aralaşylyp duuglyy howanyň döredjär. Parižde söýgi diňe bir şahsu duugy hökmündé däl, eýsem, sosial estetik gymmatlyk hökmündé dabaranlanýar.

Parižiň dar we owadan kereleri, eýwanly binalary, taryhyň köprüleri romantik gözeligi döredjär. Sena derjasyşynň boýunda gezelenc edip ýerden aysylar, Monmartre depesinde Günün úaşyşyny synylaşan adamlar duuguly şäheri suratlaryňarlar. Şäherde Eýfel diň soňra gur-

landygyna garamazdan meşur binalaryň birine öwrüldi. Esasan hem, metaldan gurlan uzyn binanyň gijeği işyklyary şäherde romantik pulsatları döredjär.

Medeniýet we kino sungatyr Parižiň «Söýgi şäheri» diňip atlandyrylmagynda uly orun egeledi. Golliyudý we fransuz kinokompiñalarynyň düşürjän filmleriniň köpüsünde Pariž söýgi fonunda ulanylýar. «Amelie» filmindeki pulsatlar we sahnalar Parižiň söýgi bilen gurşalan ýonekeý şäheridini görkezjär. Suratkesler we fotosuratçular hem romantik

peýzažy döretmek üçin Pariž şäherini utanýarlar.

Pariž syýahatçylıq pudagnda hem «Aşyklar şäheri» hökmündé tanalýar. Toý tutan ýaş çatynjalar bal aýyny geçirmek üçin köplenç Pariži saýlaýarlar. Şol sebäpli her uly millionlaraça ýaş çatynjalar aşyskar şäherine barýarlar. 14-nji fewral - söýgülerini gönü hem Parizde uly dabara bilen bellenilýär. Yaşlar sol gün Eýfel diňiniň öñünde öz söğüsini beýjan edjärler. Fransiyanyaň paýtagtyna her uly 50 million syýahatçı barýar.

Ýer astynda altyn gazyk

Çagalar we ularlar tarapypndan söýlüp iňilýän gök-bakja öňümleriniň biri hem käşirdir. Dünjäde käşiriň 500 töweregini görnişiniň bardyg bellenilýär. Nahara öz-boluşlu tagam berjän käşiriň reik babatda atly görnişi bolup, olar narync, gyzyl, sary, ak, benewse we gara käşir ýaly görnişlere bölünýär. Käşir çigligine, gaňadylup ýa-da gowrulup iňiljändigine garamazdan, saglyk üçin peýdalı hasaplanýar. «Ýer astynda altyn gazyk» diňitýän bu bakja önuminde köp sanly witaminderin minerallar saklanýar. Käşir görse peýdalı bolmak bilen bir hatarда, immmuniteti güýçlendirmekde we köp keseleriň öñüni almakda peýdalýdr.

KÄŞIRIN PEÝDALY TARAPLARY

Käşir ýürék-damar keselerine garşu peýdalı bolmak bilen bir hatarda, düwnük keselinini döremek howpuny peseldjär. Hünärmenler käşiriň göz üçin iň peýdalı iýmidtigini bellejärler. Käşir beňiniň işjeňligini yokarlandyrup, öýjükleriň täzelemegine we dikelmegine ýardam edjär.

İçege we iúmit siňdiris ulgamy üçin peýdalı iýimi bilan käşir dişsi hem-de diş etiniň berkemegine ýardam edjär. Her gün käşir iňjäň adamlaryň derisi ýaş görnişy. Käşir bedeni artykmaç galyndylardan arassalamak bilen bir hatarda, bedeni ysmaz we insultdan gorrajar.

GÖZ ÜCİN HAS PEÝDALY

Käşir köpçülige göz üçin peýdalıdygy bilen tanalýar. Käşirdäki A vitaminiň görüs üçin örnen peýdalı bolup, mundan başga-da, bu bakja önumindäki beta-karotin maddasы gorsi gowulandyrmakda uly ähmi-

te eýedir. Käşir göz keselleri, garrylyk bilen bagly yüze çukýan görüs näsazlykarynyň öñünü almagá ýardam edjär.

ÇAGALARYŇ ÖŞÜŞÜ ÜCİN PEÝDALY

Hünärmenler käşiriň çagalar üçin has-da peýdalıdygyne bellejärler. Käşirdä A, C, B6 vitaminiň, kalıu, natriu we demir ýaly mineralar saklanýar. Bu vitamindi mineralar çagalaryň kadalý öñüsü üçin örän peýdalı bolup, aňy we ýatkesligi ösdürjär.

KÄŞIRIN ZYÝANYLÝ TARAPLARY

Adam sağlugu üçin ummasız peýdasy bolan käşir aşa köp ijlende deride

mämişi-sary menekleriň döremegine sebäpli bolýar. Bu ýagdag käşirdäki beta-karotin maddasynyň netijesinde ýüze çukýar. Käşiriň köp iýmek immunitetiň gowşamagyna, deride we görüşde käbir kynççylkarynyň döremegine getirjär.

HER GÜN NÄCE KÄŞIR İÝMELİ?

Her gün 1 ýa-da 2 sany orta ölçegdäki käşir iýmek ýeterlidir. Galybersede, her gönüki käşiriň mukdarý adamyn ýaşyna, saglyk ýagdaýyna görä úgetjär. Hünärmenler her gün 9-dan köp käşir iýmeli däldigini bellejärler.

CAGALAR

Syçanlar her gün 15-20 gezek iýimitlenýärler. Her syçan bir ýylyň dowamynda 12 kilogram töweregini däne iýýär.

SAPAKLARY GOWY ÖZLEŞDIRMEGIŇ USULLARY

Käte okuwdarlarına näce taýýarlansaň-da, garaşylýan netijäni gazanyp bolmaýar. Muňa ünssüzlilik, hepedlik meýilnama görä sapaklara taýýarlanmazlyk ýaly ýagdaýlar sebäp bolýar. Sapakda geçilýän maglumatatty, okuwdarlarına çalt özleşdirmek we netijeli öwrenmek üçin käbir şertlere üns bermeli. Hünärmenler sapaklara netijeli taýýarlanmagyň usullary barada aýdyp, okuwdar ýylyny lüstünlükli jemlemejig kyn däldigini bellejärler.

Okuwdarlarına bir ýerde taýýarlanmak. Öye beriliýän ýumuslary ýerine ýetirmek üçin öýüň asuda we rahat otagyndan özür üçin ýer taýýarlamaly. Her gün şol bi wagtalda we şol bir ýerde sapaklara taýýarlanmaly. Yeriňi we sapaklara taýýarlanýan wagtyň úytgelmezlik netije gazanmagyň ilkinji şerti.

Sapaklara taýýarlanlyýan otag ýonekeý bolmalý. Has dogrusy, otagda artykmaç zat: diwarlyklar, telewizor we şuna meňzeş ünsüni özone çekýýän öý goşlary bolmalý däl. Ünsüni diňe özlesdirjän dersine gönükdirmeli. Öwrenen zatlaryny gaýatalanynda we ýat tutanynda boş diwara seretmeli.

Öýde okuwdarlarına taýýarlanlyýan parta we oturguyjy bolmagy hökménydi. Otagyň temperaturasynyň 18-20 dereje bolmagy, ýagyn mylaýym ho-wanyň bolmagy sapaklara ýadamar, uzak wagtlap taýýarlanmagyň mümkinçilik berýär. Şeýle hem otaga ýusyklaryny ulgamy arkaly ýagtylgylýy kadaly derejede düşmegi, okuwdarlarýdyr depderleriň ýerli-ýe-riňiň terütipi ýerlesdirilmegi zerürdür.

Her gün sapaklara taýýarlanyp bolanyňdan soň, okuwdarlarýny, kitapdýr depderleriň gözden geçirmej. Taýýarlanan temalaryňdan ýatdan çukmagy mümkin bolan bölekleri kagyza bellermeli. Edebiyat, geografiya, taryh derslerinden suratyny çekmek we çuzmak ýaly usullary peýdalannamak sapaklara has erjel zatlaryna taýýarlanmagyň mümkinçilik berýär.

Boş wagtlar synpdaslyryň ýa-da dostlaryň bilen

sorag-jogap alyşmak we geçilenleri gaýatalamak okuwdarlarına düpli özleşdirmäge ýardam edjär. Muny öý telefonundan ýa-da öýjükli telefondan jaňlaşmak arkaly hem ýerine ýetirip bolar. Esasan hem, iňlis we rus dili sapaklaryndan geçirilýän temalary sorag-jogap alyşmak we şol dilde gepleşmek arkaly özleşdirmek geljekde has uly netije gazanmagyň mümkinçilik berýär.

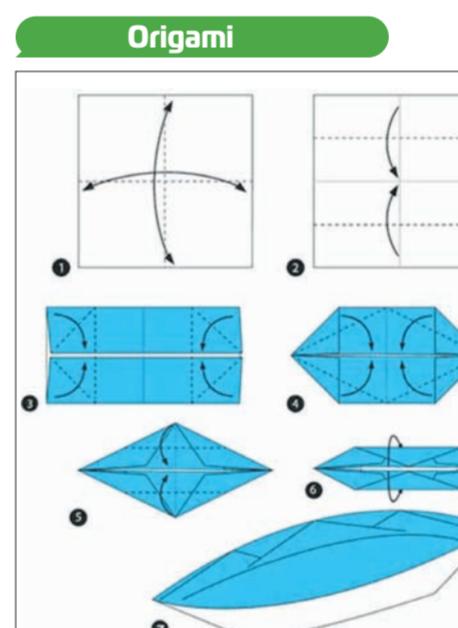
Hünärmenler ýatmadan 1 sagat öň, sapaklara taýýarlanmazlyk etmek maslahat berýärler. Şeýle hem ýatlylyan otagda ýa-da ýatan ýeriňde kitap okamagyň ýatkeşlige we ukyňy hiline tásir edjänidigini bellejärler. Şol sebäpli okuwdarlarına taýýarlanlyýan aýratýn ýerini (otagyň) bolmagy we şol ýerde sapaklara taýýarlanmagyň usullary möhüm şertleriň biridir.

OKUW DERSLERINE TÄSİR EDÝÄN YÄGDAÝYLAR

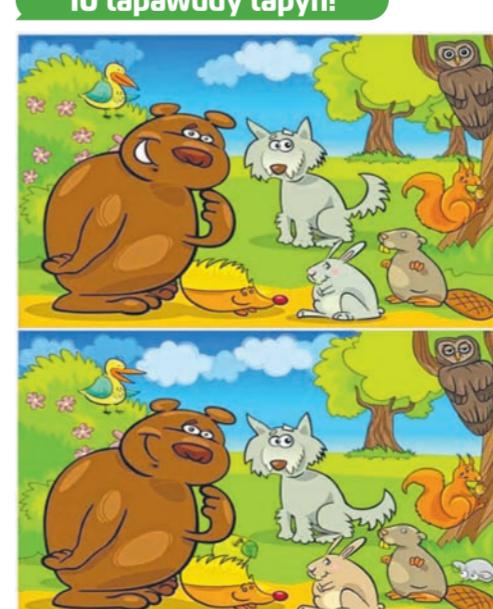
Yeterlik ukynyň we fiziki işeňligini okuwdarlarına öňgen tásir edjänidigini ýatdan çukmaly däl. Gic ýatmak we git turmak saglyk bilen bir hatarda, sapaklara ýetisgiňizine hem oňaýsyz tásir eder. Gün tertibine eýermäge, sagdyn iýimitlenmäge we sagdyn durmuş ýörelgesine eýermäge çalşyń!

Uzak wagtlap sapaklara taýýarlanlyanda hökmény suratda arakesme etmeli unutmaý däl. Arakesme etmek beýnä biraz dynç bermäge, taýýarlanlyýan temany has aňsat we ýatda galjyj derejede özleşdirmäge ýardam edjär. Oturgyçda uzak wagtlap oturylandan soň myşsalary berkidiň masklary ýerine ýetirmeli.

Çylşyrmaly we uzyn temalary özleşdirmek birbada kyn bolup biler. Şol sebäpli temany öz dilinide ýonekeýleşdirilmeli we mazmun döretmeli. Sapagy kitapdaky ýaly edip ýatdad aýtmadan saklyny, öz düşünsiňizhe görä gürürn bermäge synanymalý. Gyşgaça mazmuny döretmek geçilen temalary biri-biri bilen baglyňsyzdymaga, uzak wagtlap ýatda saklamaga kömek edjär.

10 tapawudy tapyň!

Gzykly pursat

Däne görse kastynda, mydam haltaň astynda

Dünjäde syçanlar 38 görnüşi bolup, öý syçanlar Merkezi Aziýadan gelip çykýar. Janly-jandarlarý içinde beden gurluşy taýyandan adama iň ýaqyny syçan hasaplanýar. Syçanlarý ýasaşyňyň dowamlylygy 12 aý töweregini bolup, Ginnesiň Büttindiryň rekordlar kitabyňa belliğe alnan Patrik Stýuart atly syçan 9 ýyl 209 gün ýaşapdyr. Syçanlar hytaý tâleýnamasyny birinji agzasızdyr. Syçanlar 17-20 günlüp uklaman, diňe hereketde bolýarlar. Syçanlar 6 milimetr ululykdaky boşlusdan ýa-da jayrylyk hem içeri giřip bilýarlar. Syçanlarý gorsi pes bolup, daş-töwerekdäki zatlary, esasan, gyzyl-ýaşyl reňkde saýgarýarlar. Syçanlarý esidj ukyby ösen bolup, 90 kGs čenli esidj bilýarlar. Bu gemiřiller howanyň úytgemejgi ýaly ýagdaýlara duýgur bo-

lup, şoňa görä hereket edjärler. Mysal üçin, syçanlar şemalyň öwüsmegini, ýagşyň ýagmagyny öňünden bilyärler. Syçanlarý ýüregi minutda 310-840 gezek urýar. Syçanlarý diş ömrüniň dowamında ösüp-çykyp durýar. Syçanlar hereketini gyurugy bilen dolandyryp, sagdat 12 kilometr tizlikde hereket edip bilyärler. Syçanlar her gün 15-20 gezek iýimitlenýärler. Her gezelki iýimiň mukdary 0,15 gram bolup, her gün 3-4 gram iýim ýýärler. Syçanlarý esasy iýimiň dâne we miwe bolup, multfilmderdäki peýnir bilen bagly ynançlar tomaşaçlaryň ünsüni çekmek üçin oýlanyp tapylypdyr. Aslynda, syçanlar peýnire görä, şokolady has gowy görýärler. Syçanlar ökde yüzüjiler hasaplanýar. Olar 3 günlüp ýüzüp biläge ukpyldyrlar. Syçanlarý ýatkeşligi güýçli bolup, bir geçen ýolun hiç wagt unutmayaýarlar. Syçanlar ite we pişige seredende, has arassacý bolýarlar.

Brayý elipbiyi näme?

Görși pes adamlaryň okamagy we ýazmagy üçin möhüm boylan oýlap tapyşlaryň biri hem Brayý elipbiyi. Duýgy bilen okama mümkinçilik berýän boý yörite ulgam XIX asyryda döredileni bïri görmeden mahrum bolan millionlaraça adama maglumat elýeteriliigini üpjün edýär. Eýsem, Brayý elipbiyi we onuň aýratynlyg näme? Brayý elipbiyi näme nyşandan ybarat?

a/1	b/2	c/3	d/4	e/5	f/6	g/7	h/8	i/9	j/0
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
u	v	x	y	z					w

Şölyeklerdir maglumatlar bilen tanışmak adamzat jemgýyetiniň ösüşi we ýaşsáyış üçin derwazalar gurallaryň bïridir. Dünjäde adamlaryň amatly şertlerde ýasama-gy üçin bïrnâce oýlap tapyşlar durmuşa geçirildi.

Şölyeklerdir maglumatlar bilen tanışmagyň üpjün edýän Brayý elipbiyi. Harplary, sanlary we hatda käbir aýratyň nyşanlary barmak

TÜRKMEN KINO SUNGATYNYŇ USSADY

Türkmen teatr hem kino sungatında özle-riniň üti zehinleri, ukyp-başarnyklary, irginsiz döredjilikli çeken zähmetleri bilen teatrý syahnasynda, şeýle-de kino sungatında İlhalar hem döwrebap sahna oýunlaryny sahnalasdyrıp, kinofilmery surata dü-şürip, halk köpçüligkeitini, teatr, kino müşdäklaryny-

zyň ömürlik anýnda galmagy bașaran halypa artistlerimizdir reżissörlarymyzň bu günüň gün sarpasy belent tutulup, ýagşılıkda ýatlanıp durulğar. Olaryň ençemesiniň altary Gahryman Arkadagymyzyň gur-durın Kópetdagý etekläp oturan Arkadag sähirin medeniyet ojakkaryna we gözel köçkelerine dakyldy.

Özünüň döreden ençeme filmleri bilen halkylar aýnunda galmagy bașaran Türkmenistanyň halk artisti Kakow Oraszähedow hem ömrüni kino sungatyna bagışlan ynsandy. Meniň hut özüme-de Kakow aga bilen işleşmek bagty miýesser edipdi, «Çakanaga» atly filmi surata düşümek bolanda guramaçlyk işlerini úeri-

ne ýetirmegi maňa tabşyrypdy. Kakow aga filmi surata düşümekten ozał, onuň edebi eseri, ýagny ssenariýi bilen ymyşly tanyşyardy, surata düşümek üçin ykjam taýýarlyk görüp başardy, düşüren pursatlyrga gönüň ýetmese ony gaýatalap-gaýatalap düşürip ýüregine jaý ederdi, ýatnanmadı. Sonuň üçin hem onuň içinde hic-hili bökdelenlik bolmaýardı. Ol öz kárine jany-teni bilen ýapşyryardy, ýadamasy-ýatnanmasy bolmazdy.

Kakow Oraszähedow 1935-nji ýulyň aprel aýyň 12-sine Ahal welaýatynyň Bagyr obasynda dünýä in-jär. Ol orta bilimi obasyndy 6-njy orta mekdepde, soňra bolsa, Åsgabatda 20-nji orta mekdepde alýar. Kakowň çagalyk ýyllary kynçulykly uruş ýyllaryna

Ol institutyň professor mugallymlary Sergeý Gerasiimow, Tamara Makarowa ýaly ussatalaryň elinden tâlim alýar. Onuň bilen ady millionlarça tomaşaçulara giderden meşhur bolan Ljudmila Gurçenko, Natalya Falejewa, Yuriy Dawidowich ýaly bellı artistler hem bile okýarlar. Institutta okan döwri Kakowa agası Aman kömek-goldar bolup durýar. Yokyar okuywyl soňky ýyländy diplom işi üçin Kakow we ýoldashlarý «Kolombo» spektaklyy sahnalaşdırýrarlar. Şonda Kakow baş keşpleriniň birini ýerlendir. Ol italjan ýetginjininiň keşbini ussattarça ýerine ýetirip, aktör ussallugy sapagundan oňat baha alýar. Olaryň topary şol ýyl Şekspiriň «Otella» pýesasyny hem sahna-

sa, şonça-da diňlasiň gelýär.

Kakow aga «Türkmenfilm» studijasında döredilen ençeme ululy-kicil filmlerde režissörlük etti. Olardan meşhur «Japbaklar» filmi, «Wemyrat aganyň kitaby», «Iki atanyň bir oglgy», «Yurt ejezi», «Guşy galasy», «Ar algý jümlesi», «Ýaşşyk ýyllarymynyň kasamy», «Garamaňla hendi gyzý», «Çakanaga», «Gazykly gezelench» atly çeper filmleri azaq geçmeli bolar. Şol sanda Japbagyň keşbinini janlandyran Enwer Annagel-djewi, Mapbagyň keşbinini janlandyran Myratgeldi Rahmanowyň, Ýapbagyň keşbinini ýerine getiren Gaýpnazar Muhammetgulyjewiň, Topbagyň keşbinini janlandyran Aşyr Jumadurdyjewiň, sonuň ýaly-da teatr we kino sungatynyň meşhur artistleri Bazar Amanowyň, Oglujahan Mämikowanyň, Sary Garýjewiň, Durdı Saparovnyň, Akmyrat Bäsümowyň, Aýsoltan Berdiýewanyň, Şükür Kulyjewiň özlerine unyandıran keşpleri ussattarça janlandyrılgary hem şajatlyk edjär. Yeri gelende, meşhur «Japbaklar» filminin Azerbayjanda çagalara niýetlenip geçirilen kinofestiwälde ikinji baýrakly orna mynasyp bolandıgy hem ýatlap geçesimiz gelýär.

1970-nji ýylда türkmen kino sungatında bitiren ulu hyzmatlary üçin Kakow Oraszähedowa Türkmenistanyň sungatda at gazanan işgäri dijen at dakylyjar. 2010-nji ýylde bolsa halypa režissörlü Türkmenistanyň halk artisti dijen hormatly ada eýe boljar.

Kakow Oraszähedowyň «Japbaklar» filmi surata düşürenler bari ençeme ýüllär geçendige gara-mazdan, şu günü gûne çenli özünbi täsimini ýitirmän gelýär. Bu filmi näçe görseň hem ýadatmaýar, gaýta tersine görwüñi gösteriliýär. Sebäbi Kakow aganyň aktör soňyň uşsatlygyny subut edýän filmi aktörlerň, ýagny bas gahrımlarıny — Japbagyň keşbinini janlandyran Enwer Annagel-djewi, Mapbagyň keşbinini janlandyran Myratgeldi Rahmanowyň, Ýapbagyň keşbinini ýerine getiren Gaýpnazar Muhammetgulyjewiň, Topbagyň keşbinini janlandyran Aşyr Jumadurdyjewiň, sonuň ýaly-da teatr we kino sungatynyň meşhur artistleri Bazar Amanowyň, Oglujahan Mämikowanyň, Sary Garýjewiň, Durdı Saparovnyň, Akmyrat Bäsümowyň, Aýsoltan Berdiýewanyň, Şükür Kulyjewiň özlerine unyandıran keşpleri ussattarça janlandyrılgary hem şajatlyk edjär. Yeri gelende, meşhur «Japbaklar» filminin Azerbayjanda çagalara niýetlenip geçirilen kinofestiwälde ikinji baýrakly orna mynasyp bolandıgy hem ýatlap geçesimiz gelýär.

Kakow Oraszähedowyň aşyratyn ıkbyý, onuň ussallugy, belent adamkarlıcılığı, ulu sungat işgaridigi türkmen kino sungatında irginsiz zähmet çekendigi barada näçe görwüñi etseň hem bärden gaýdýar. Bu günü gûne halypa aktör hem kinorezisýör Kakow Oraszähedowyň onuň bilen işleşen kärdeşleri, şägirtleri, şeýle-de ýakyn hossarları ýagşılıkda ýatla-ğalarlar. Olar hezek «Japbaklar» filmine tomaşa edenimizde, Kakow ağa göz öňümizde pejda bolýar dijip belleürler. Hawa, 2014-nji ýylde 80 ýaşyň üçine aramızdan giden halypa kino işgäri Kakow Oraszähedow biziň ýüreklerimizde baky ýasar.

Akmyrat HOJABERDİÝEW,
Oguzhan adyndaky «Türkmenfilm»
birleşiginiň hünärmény.

gabat gelýär. Ol agasy Aman bilen entek ciýjıç qaza-ka ene-atasyndan ýuda düşüp, ýetim galýär. Muňa garamazdan ol ýaşlıygyndan juda zehinli hem ukyp bolýar. Halkymyzyň «Boýjak oglan» başdan belli» diýip aýdysy ýaly, Kakow mekdebiň soňky synplarynda okap ýörkä geljekde diplomat bolmagy ýüregine diewjär. Şeýlilerde, orta mekdebi tamamlan Kakow bu ugura bliim almak maksady bilen Moskva gitdýär. Emma oňa öz islân okuywyl synaglaryndan geçmek başgartımaýar. Muňa garamazdan, ruhdan düşmedik Kakow Moskwanýň kinematografiýa baradaky bütin-soňzöt döwtelde okuma kúrmaýa gurbetçilikte.

Kakow şol ýyl «Türkmenfilm» studijasında işe başlaýar. Oňa ilki-ilkler dasary ýurt filmleriniň gah-

rymanlaryna türkmen dilinde ses bermek işi tabşyrylýar. Onuň jadylı, owadan sesi reżissörlərə ýára-ýar. Ol ýüze golaý filmde ses berýär.

Kakow ağa örân wäsi adamdy. Onuň ýanında sâ-hel salym dursaň, gûrruň berýän degişmelerinden ýâha gülüp, içiň gyrylgýardı. Özî welin, bîrijim gül-mezdi. Kakow ağa gazykly gûrruňleri näçe köp aýt-

«Yumajyk» atly gysga göwrümlü çeper filmini-de ýatlamak ýerlikli bolar.

Kakow Oraszähedow, esasan, çagalaryň durmuşyndan ssenariýi ýazmagy oňat görerdi. Soňra ssenariýa gör, gabat geljänç çagalary özi sağla-şesip, olar bilen türgenlesik geçir, kino düşürederi. Çagalalar hem Kakow aغا bilen işlemegi oňat görerdi. Onuň kinofilmelerinde çukys eden çagalargy gene-de Kakow aganyň filmlerinde surata düşesi gelerdier. Kakow ağa döwürlerde teleýäglymda zähmet çeken adam. Onuň mili televidenide surata düşüren «Wemyrat aganyň kitaby» çeper filmi bütinsoňzöt kinofestiwälünden «İñ gowy film» dijilen baýraqa mynasyp boldy. Yeri gelende bellesek, bu filmde türkmeniň pâ-himli pojasyň akylar şahyr Magtymguly Pyragyň kitabyň köşekli düýü çalşyşy barada gûrruň berilýär.

2025-nji ýyl üçin 18 milliard dollar çykdajy ediler

Dünyä bellı «Netflix» video platforması 2025-nji ýylýň dowamyrında tâze ekran eserleri üçin 18 milliard dollar möcbereinde çykdajy eder. Bu bolsa geçen ýylkydan 11 gôteriniň köp diýmekdir. «Netflix» geçen ýylky filmdir seriallyar üçin 16,2 milliard dollar sarp edipdi. Bu baradı studiyanyň maliye işleri boyunça jogapkär ýolbaşçysy Spenser Neumann gûrruň berýär. Ol geçen ýylýň ahýrynda abunaçylaryny sanynyň 301,6 miliona ýetendigini belläp, umumylarda «Netflix»-e tutus dünýäde tomaşa edýänleriň sanynyň 700 milliondan gecendigini aýtdy. Ol tutus ýer şarynda, ady telewizion ýaýlymy bilen deňşedirilende, entegrem

umumy paylarynyň juda azdygyny, dünýä boýunça televizorlaryň 40 gôteriminde «Netflix»-iň bar- dygyna garamazdan, bu bazarday paylarynyň 6 gôterime ýetvändigini belläp geçdi.

«Netflix» 2024-nji ýylýň dowamyrında 18,9 millio-ny tâze, jemi 41 million abunaçy gázandy. Bu görkezzi 2023-nji ýylde 29,5 milliondy. Studiya 2025-nji ýylde 43,5-44,5 milliard dollar girdejä garasýar. Şeýle-de, studiyanyň ABŞ-daky we başga-da kâbir ýurtlardaky abuna tölegerler az-owlak ýokralandy. Aýlyk mahabatsyz standart töleg 15,49 dollardan 17,99 dollara, mahabatsyz gürnüşli abuna bolmaklyk bolsa 6,99 dollardan 7,99 dollara çykaryldı.

21-nji crosswordny jogaby:

22-nji crosswordny jogaby:

23-nji crosswordny jogaby:

12-nji skawordny jogaby:

Gundu biýän ýasyň ýaprakly, garaja daniel ot	Zäherli ýylan	Amerikada iň üzyn derýalaryny biri	Birsydyrygyn bolmaýdyk renik	Olgan ady	13-nji SKANWORD	
Rugsat, ýgrýýar	Gemriji jandar	Suw (köne söz)	Iki meñezş caga	Edeplilik, sypaylyk		
Gündelik dö-würlerin meðbu-gar neşerlerine ýazylýyk	Ýaponiyaný söwda port şäheri	Baran ýerine çalt uý-gunlaşan, ugurtapýy	Beden agazasy	«Bara - ..., ýoga - azař» (nakyl)	Ýurdumyza syňahatçylýk zolagy	
Urumnalar-daky äpet uly buz bölegi	Ätiyäcdaky artist	Kosmetik serise	Berk, pugta	Arka, yz tarap	Mekir jandar	Futbolýy bir gornüsü
«Jomart... belli, batyř - sôwede» (nakyl)	Malými	Pikirlenmek ukyby	Azýada bir döwlet			
Ertir, daňdan	...ene		Türkýede bir şäher			
Yakasýki egmii istiñden aýçylanbagy-lykoinek	... bolmasa özünde, derek galmasa sozünde» (nakyl)	Türkmen kino sungatynyň ussady... Garlyyew	Ýakyn Gündogarda bir döwlet	Aga...	Tikincilik enjamy, tegek	
Olgan ady	Söhurat, dabarla	«Özüni ... bil, dostuň - gaymak» (nakyl)	«Deniz» sözünün iňlîcesi	Bir zada gönükdürilen dykgat	Endam, beden	
	Kicijik, çaklanja kätmen	Aňsar, ýenil (köne söz)				

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
20	21	22	23	24	25
30	31	32	33	34	35
36	37	38			

● DIKLIGINE: 1. Däp-.... 2. Hoşaly miwe. 3. Olgan ady. 4. Miwe. 5. Deñiz jandar. 6. Yaglyk şöhlesi, şöhle. 8. Tug. 10. Aýal dogan. 12. Hindi aktörler... Kapur. 13. Degismegi, gürleşmegi gowy görjan, gïwnaçyk. 14. Güm gatyşyklýy owunjak daşalar, daş bölekleri. 15. Dungu belgi. 16. Yalňısglygyn bagışlamagyny soramak. 17. Howlynyň diwarynyň üstünden gurulýan diş-dış kicijik sütünjikler. 18. Guz ady. 23. Bir ýere ugramak, ýola düşmek. 25. Paýlaşyk, bölgüsök. 26. Daşary ýurt gyz ady. 28. Yul hasaby. 29. İñ soňky piker, ciòzgüt. 31. Bir zada mynasyp, laýyk. 32. Ahy... 34. Garyndashlyk gatnaşygyny aňladýan söz. 35. Pugta.

● KESELIGINE: 5. Kölege. 7. Çalymdaş, kybapdaş.

23-nji KROSSWORD

8. Eliň tirsek bilen goşar aralygy. 9. Gadymy ýapon söwesijsi. 11. «Gic ýat-da, ir tur, aly pişegi ... ur» (nakyl). 13. Yurdumyza sýphahanalaryň biri. 16. Öjüknek ýagdagý. 19. Gün-güzeran, eklen. 20. Ertir-agşam we gijesine düşüjan ýeñiljek sowuk. 21. At es-baby. 22. Süüt önümi. 24. Sütem, zulüm. 27. Aýry-aýry hoja-lyklaryň goýundır geçirisi toplanıp bakylyan súri. 30. Aziýanýň gûnorta-günbatarynda úerleşýän döwlet. 33. Aziýanýň merjen şäheri. 36. Ümlük. 37. Gyzgynylygy we ş.m. ölçeg birligi. 38. Kümüs pul (köne söz).

Orazdurdu ORAZDURDYÝEW,
Türkmenistanyň Telekomunikasiýalar we informatika institutyň talyby.

